

IZGLĪTĪBAS TERMINU TULKOJUMU PROBLEMĀTIKA

Translation Inconsistencies of Educational Terms

Inga Laizāne

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Ilze Miķelsone

Liepājas Universitāte, Latvija

Tatjana Koķe

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Abstract. *The article by means of extended literature review draws attention to the most common translation inconsistencies that arise in the rendering of word combinations with the concepts education and learning from English into Latvian and vice versa. The novelty and topicality of the article is related to the need to highlight the transformation of the understanding of concepts in connection with the modernization and changes in the field of education. The study was implemented as an interdisciplinary research analysing Latvia's education policy documents, dissertations, monographs, encyclopaedias, dictionaries and glossaries using induction, deduction and comparison methods. The research findings allow to emphasize the following major translation inconsistencies: superficiality in distinguishing the substantive meaning of the concepts "education" and "learning", incorporation of the substantive meaning of two terms into one term, direct adoption of Anglicisms into Latvian, lack of equivalents in Latvian language, use of several similar concepts to render one English term into Latvian that embarrasses the perception of the terms' meaning.*

Keywords: *education, learning, term, translation.*

Ievads

Introduction

Kopš iestāšanās Eiropas Savienībā 2004. gadā, Latvijā notika strauja iekļaušanās Eiropas kopējā izglītības telpā. Attīstījās sadarbība ar starptautiskajām organizācijām, tika uzsākti salīdzinošie pētījumi, izglītības politikas veidošanā tika izmantoti Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas starptautiskie indikatori *Education at a Glance*, aktualizējās izglītības internacionalizācija. Kļūstot par Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas dalībvalsti 2014. gadā,

Latvija aktīvi iesaistījās Eiropas Komisijas iniciatīvās un arī pati saņēma tās atbalstu, piemēram, skolotāju izglītības standartu pilnveidē, informācijas un pieredzes apmaiņā starp Eiropas Savienības dalībvalstu politikas veidotājiem, Erasmus programmu īstenošanā u.c.

Iesaiste Eiropas izglītības projektos un tīklojumos palielināja svešvalodu lietojumu, īpaši angļu valodas. Izglītības politikas dokumenti, pētījumu rezultāti, deklarācijas u.c. materiāli no angļu valodas tika tulkoti latviešu valodā. Taču nereti problēmas radās šo terminu atveidē no angļu valodas latviešu valodā vai otrādi.

Arī pašreiz Eiropas izglītības politikas telpā notiek būtiskas izmaiņas ne tikai izglītības saturā un mācību procesa organizācijā, bet arī izglītībā lietotajā terminoloģijā.

Jēdzieni *izglītība* un *mācīšanās* tiek izmantoti kā pamats daudziem terminiem, ar ko sastopamies ikdienā, piemēram, *pieaugušo izglītība*, *formālā izglītība*, *izglītības institūcija*, *mācīšanās rezultāti*, *kombinēta mācīšanās*, *mācīšanās tiešsaistē* un daudzi citi termini, taču to atveidojums latviešu valodā un lietojums ne vienmēr ir loģisks un precīzs, piemēram, *mācīšanās platforma*, *attālināta mācīšanās*, *neformālā mācīšanās* u. c. Kā norāda K. Norda (*C. Nord*) tulkošanas procesā ir jāņem vērā dažādi aspekti un viens no tiem ir kultūras tradīcijas (Nord, 2005). Latviešu valodā jēdzieniem *izglītība* un *mācīšanās* ir specifiskas nianšes, kas ir respektējamas tulkojumā.

Nereti problēmas rodas šo terminu atveidē no angļu valodas latviešu valodā vai pielīdzināšanā angļu valodā, piemēram, latviešu valodas terminam *akreditētas mācības* ir pielīdzināts termins angļu valodā ‘accredited learning’, *pieaugušo izglītība* tiek tulkots kā ‘adult learning’ (LZA TK, 2010).

Nekonsekvence terminoloģijā visos izglītības līmeņos skar visu iesaistīto pušu savstarpējo komunikāciju, jaunu zināšanu apguvi un izplatīšanu. Precīza izglītības terminoloģijas lietošana stiprina pētniecisko kapacitāti, veicina pētnieku starptautisko sadarbību, izstrādājot publikācijas svešvalodās un veidojot starptautiskos projektus. Terminoloģijas lietošana ir būtiska arī izglītības zinātņu studentiem, lai iesaistītos pētniecībā un stiprinātu pētniecības prasmes.

Raksta mērķis ir aktualizēt būtiskākās tulkojuma nekonsekvences, kas rodas vārdu savienojumu ar jēdzieniem *izglītība* ‘education’ un *mācīšanās* ‘learning’ terminu atveidē no angļu valodas latviešu valodā un otrādi, lai uzsāktu argumentētu diskusiju.

Raksts ir daļa no pētījuma „Izglītības terminu skaidrojošā tiešsaistes vārdnīca”, kura praktiskais materiāls ir aptuveni 3000 izglītības terminu, kas iegūti no izglītības politikas dokumentiem, pētījumiem, promocijas darbiem un monogrāfijām. Lai sasniegtu raksta mērķi, tika veikta dažādu rakstītu avotu un izglītības terminu analīze, izmantojot indukcijas, dedukcijas un salīdzināšanas metodes.

Metodoloģija *Methodology*

Lai sasniegtu raksta mērķi, nepieciešams skaidrot jēdzienus *izglītība* un *mācīšanās* angļu un latviešu valodā, kā arī analizēt izglītības terminus, kas veidoti kā vārdu savienojumi ar jēdzieniem *izglītība* un *mācīšanās* gan latviešu, gan angļu valodā.

Izglītības termini latviešu valodā tika atlasīti no aptuveni 3000 terminu datubāzes, kas tika iegūta projekta „Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveide” pētījumā¹ „Izglītības terminu skaidrojošā tiešsaistes vārdnīca”. Izglītības termini tika atlasīti no drukātām un digitālām izglītības terminu vārdnīcām, glosārijiem un sarakstiem, izglītības politikas un plānošanas dokumentiem, ar izglītību saistītiem projektiem un to pētījumu dokumentiem, izglītības tematikas monogrāfijām un izglītības zinātņu jomas promocijas darbiem. Kopumā tika analizēti 65 termini, kuros iekļauts jēdziens *mācīšanās* un 30 termini, kuros iekļauts jēdziens *izglītība*.

Lai skaidrotu jēdzienus *izglītība* un *mācīšanās*, kā arī apzinātu vārdu savienojumus angļu valodā ar šiem jēdzieniem, tika izmantoti dažādi drukāti avoti, kuri tika meklēti datu bāzēs ERIC, EBSCO, Latvijas Universitātes un Rīgas Stradiņa universitātes e-resursu repozitorijā, tiešsaistes meklētājprogrammās *Google Scholar* un *Google*, kā arī tika pielietota rokas meklēšana. Meklējot tika izmantoti šādi atslēgas vārdi: *izglītība*, *mācīšanās*, *termins*, *terminu atveide*. Atlasīto avotu analīze tika veikta, izmantojot indukciju, dedukciju un salīdzināšanu, ļaujot izdarīt vispārīgu atziņu izcelšanu no atsevišķiem faktiem, kā arī no vispārīgiem spriedumiem izdarīt mazāk vispārīgus spriedumus. Dati tika salīdzināti divās grupās – angļu un latviešu valodā.

Literatūras apskats *Literature review*

Lai labāk izprastu jēdzienus *mācīšanās* un *izglītība* būtību, ir analizēti šo jēdzienus skaidrojumi dažādos rakstītajos avotos angļu un latviešu valodā.

Jēdzienus *izglītība* un *mācīšanās* izpratne angļu valodā

Understanding of terms education and learning in English

¹ Darbs pie pētījuma „Izglītības terminu skaidrojošā tiešsaistes vārdnīca” projekta „Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveide” ietvaros tika uzsākts 2021. gada vasarā. Šī projekta mērķis ir izstrādāt izglītības terminu skaidrojošo tiešsaistes vārdnīcu latviešu valodā ar terminu ekvivalentiem angļu, vācu, franču un krievu valodā, lai nodrošinātu izglītības terminu attīstību, izglītības terminu kvalitatīvu lietojumu un vienotas izpratnes veidošanos.

Jēdziens *izglītība* tiek skaidrots (Cobuld Collins English Dictionary [CCED], 1995; Password English Dictionary for Speaker of Latvian [PEDSL], 1996; The Times English Dictionary [TED], 2000; Anohina, 2005; The Routledge International Encyclopedia of Education [RIEE], 2008; Jarvis, 2010; Richards & Schmidt, 2010; Cambridge dictionary [CD], n.y.; Webster dictionary [WD], n.y.; Oxford dictionary [OD], n.y.; Macmillan dictionary [MD], n.y.) kā mācību process, kas var būt gan formāls, gan neformāls, gan arī īslaicīgs un parasti saistīts ar kādu konkrētu dzīves posmu. Jēdziena skaidrojumā tiek uzsvērts ārējais avots, piemēram, izglītības institūcija, pedagogs, kas nodrošina izglītības norisi. Izglītība nevar būt īstenota bez pedagoga palīdzības, savukārt pedagogs vadās pēc konkrētas mācību programmas.

Atsevišķos avotos (TED, 2000; RIEE, 2008; CD, n.y.; WD, n.y.) izglītība tiek skaidrota ne tikai kā process, bet arī rezultāts, kuru var izmērīt. Plašākā izpratnē izglītība tiek saistīta arī ar audzināšanu (RIIE, 2008; WD, n.y.). Termini, kas atlasītajos avotos angļu valodā saistās ar izglītību, ir gana daudz, piemēram, *adult education*, *bilingual education*, *further education*, *special education* u. c.

Arī jēdziens *mācīšanās* dažādos avotos (CCED, 1995; TED, 2000; Illeris, 2007; RIEE, 2008; Jarvis, 2010; Richards & Schmidt, 2010; CD, n.y.; WD, n.y.; OD, n.y.; MD, n.y.) tiek traktēts kā process, kas ir nepārtraukts, neformāls, dabisks un kura rezultātā notiek izmaiņas indivīda fiziskajā un garīgajā attīstībā. Raksturojot mācīšanos, bieži tiek minēta pieredze (TED, 2000; CD, n.y.; MD, n.y.; OD, n.y.; WD, n.y.), kas nozīmē, ka *mācīšanās* tiek uzskatīta par reflektīvu procesu, kas palīdz indivīdam atcerēties savu iepriekšējo pieredzi, lai tai varētu pievienot jaunas zināšanas un attīstīt sevi.

Līdzīgi kā jēdziens *izglītība*, arī *mācīšanās* tiek skaidrota gan kā process, gan rezultāts, kas, iespējams var mudināt šos jēdzienus uzskatīt par sinonīmiem, uz ko norāda arī daži avoti, kuros abi šie jēdzieni terminos tiek lietoti kā sinonīmi, piemēram, *distance education* un *distance learning* (Richards & Schmidt, 2010; Katane, Katans, & Vavere 2012; Kuchynska, Bobkovych, Davydova, Polishchuk, Shumeiko, & Prysiaczaiuk, 2022; CD, n.y.; WD, n.y.), *open learning* un *open education* (Richards & Schmidt, 2010), *virtual learning* un *virtual education* (Richards & Schmidt, 2010). Taču jēdzienus *izglītība* un *mācīšanās*, kā arī terminus, kas darināti ar šiem jēdzieniem, nevajadzētu uzlūkot kā sinonīmus, jo jēdziens *izglītība* saistās ar formālo sistēmu, proti, izglītības īstenotāju (gan institūciju, gan personu), mācību programmu vai standartiem, izglītības apliecinājumu, kas ietver arī vērtēšanu u. c., savukārt *mācīšanās* ir vērsta uz indivīdu, tā var notikt apzināti ar vai arī bez jebkādas vadības.

Izglītības terminu tulkošana un sistematizācija ir piesaistījusi daudzu autoru interesi, piemēram, A. Anohina (Anohina, 2005) ir veikusi izglītības terminu, kas saistīti ar tehnoloģiju bagātinātu pieeju, klasificēšanu un sistematizēšanu.

Anglicismu un aizguvumu ietekmi uz citu valodu attīstību pētījuši (Šimon, Stoian, Dejica-Carțiș, & Kriston, 2021), secinot, ka izglītības jomā anglicismi ir sastopami retāk kā ir pieņemts uzskatīt un uzsver, ka katrā valstī izglītība ir pastāvējusi no seniem laikiem, attīstot terminoloģiju ilgi pirms angļu valodas hegemonijas. Šim secinājumam jāpiekrīt attiecībā uz lielajām valodām, piemēram, franču, taču tendence mazajās valodās, tai skaitā latviešu, vēl būtu pētāma.

Jēdzienu izglītība un mācīšanās izpratne latviešu valodā
Understanding of terms education and learning in Latvian

Latviešu valodā jēdziens *izglītība* tiek skaidrots plaši, ietverot gan procesu, gan rezultātu, gan audzināšanu, gan sabiedrības vēsturisko pieredzi, gan kultūrvērtību apgūšanu un nodošanu nākamajām paaudzēm (Broks, Buligina, Koķe, Špona, Šūmane, & Upmane, 1998; Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca [PTSV], 2000; Boge, 2012; Terminoloģija Eiropas kvalifikācijas ietvarstruktūru un Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras kontekstā [TEKI], 2016; LR Saeima, 1998). Turklāt, atšķirībā no skaidrojumiem, kas, rasti izpētot avotus angļu valodā, mūsdienās arvien biežāk tiek uzsvērts, ka *izglītība* ir arī viena no tautsaimniecības nozarēm. Taču šī nozīme rakstā netiks analizēta.

Līdzīgi kā angļu valodā, arī latviešu valodā (PTSV, 2000; Žogla, 2001; Maslo, 2003; Lanka, 2004; Gulbe, 2010; Vedins, 2011; Strods, 2012; Āboltiņa, 2014; TEKI, 2016; Ročāne, 2019; Lūkins, 2020) jēdziens *mācīšanās* tiek traktēts kā process, taču, atšķirībā no avotu analīzes angļu valodā, kur tika uzsvērts, ka mācīšanās ir dabisks process, latviešu autori (Žogla, 2001; Lanka, 2004; Āboltiņa, 2014; Lūkins, 2020) uzsver, ka tas ir mērķtiecīgs process, kuru var rosināt arī ārēji pamudinājumi. Mācīšanās sakarā tiek uzsvērti arī indivīda pieredze un sociālā vide, kurā indivīds atrodas un kas ietekmē mācīšanās rezultātus.

Salīdzinot datus, kas iegūti no avotu analīzes latviešu un angļu valodā, var secināt, ka lielu atšķirību jēdzienu *izglītība* un *mācīšanās* izpratnē nav.

Būtiskākie pētījuma rezultāti un to interpretācija
The main research results

Balstoties uz iepriekš apskatītās literatūras atziņām, ka jēdziens *mācīšanās* vārdu savienojumos izglītības terminos akcentē indivīda subjektīvo pozīciju un lietots ar indivīda iekšēji īstenotu procesu nozīmi, savukārt jēdziens *izglītība* attiecināms uz terminiem, kuros uzsvērts ārējais avots (izglītības institūcija, pedagogs), datu analīze vērsa uzmanību uz dažām terminu atveides nekonsekvencēm.

1. Termins *mācīšanās* vārdu savienojumos ir lietots saistībā ar ārējām darbībām, nevis ar indivīda vajadzībām un rīcību, piemēram, lietojot terminu *attālināta mācīšanās*, *adaptīva mācīšanās*, *sinhrona mācīšanās* vai *asinhronā mācīšanās*, *asinhrona mācīšanās*² (PricewaterhouseCoopers, 2020; Jansone-Ratinika, Strods, Brants, Koķe, Grigoroviča, Blese, Smirnova, & Sabeļņikovs, 2020).

Atsevišķos terminos, piemēram, *Individualized Learning* ‘individualizēta mācīšanās’ (Shin, Norris & Soloway, 2011), *Personalized Learning* ‘personalizēta mācīšanās’, ‘personalizētā mācīšanās’ (Nair & Thian, 2020; AIDJ, 2020), *Differentiated Learning* ‘diferencēta mācīšanās’ (Tenon & Epler, 2020), *Flipped Learning* ‘apvērsta mācīšanās’ (Jansone-Ratinika et al., 2020) latviešu valodā būtu jālieto lietvārds *mācības* vai *mācīšana*, jo individualizēšanu, personalizēšanu vai diferencēšanu veic pedagogs.

Tomēr ne vienmēr jēdziens *mācības* ir piemērots, piemēram, termins *Accredited learning* latviešu valodā tiek atveidots kā ‘akreditētas mācības’ (LZA TK, 2010), taču latviešu valodā akreditācija ir attiecināma uz programmām, nevis uz procesu, līdz ar to termins *akreditētas mācības* latviešu valodā ir neloģisks.

2. Neprecīzi un nepilnīgi tiek izprasta angļu valodas termina nozīme, kas var būt saistīta ar angļu valodas niansētas pārzināšanas trūkumu vai arī nepietiekamu termina nozīmes izpēti. Tādējādi, atveidojot terminu latviešu valodā, tiek ņemts vērā tiešais tulkojums jēdzienam *mācīšanās*, kas ne vienmēr ir atbilstošs, jo neatklāj termina patieso būtību, piemēram, *Transfer learning* ‘transfermācīšanās’ (Maslo, 2003), *Digital learning* ‘digitālā mācīšanās’ (AIDJ, 2020), *Hybrid learning* ‘hibrīdā mācīšanās’, *Hybrid Flexible learning* ‘hibrīdfleksiblā mācīšanās’ (Jansone-Ratinika et al., 2020). Tāpēc būtu jāizvairās no šādas terminu atveides. Iespējams, te būtu jārunā par tendenci nemeklēt latviskos ekvivalentus, bet gan iet vieglāko ceļu un izmantot anglicismu. Par šo problēmu ir rakstījušas arī (Kočote & Smirnova, 2016), norādot, ka tas ir galvenais izaicinājums, ar ko sastopas tulkotāji, atveidojot tekstus no valodas ar bagātīgu terminoloģisko bāzi un sastopoties ar mērķvalodas ekvivalenta trūkumu.

3. Dažkārt ir vērojama situācija, kad vienam terminam angļu valodā ir dažādi ekvivalenti latviešu valodā, piemēram, *Self-direct learning* latviešu valodā tiek atveidots kā ‘paša pārzināta mācīšanās’, ‘pašvadīta mācīšanās’, ‘paša plānota mācīšanās’, ‘pašnoteikta mācīšanās’, ‘pašvirzīta mācīšanās’ (Strods, 2012), kas, iespējams, ir darīts, nespējot atrast piemērotāko ekvivalentu latviešu valodā. Ienākot jaunai pieejai, metodei, parādībai valodā, pētnieki cenšas atrast piemērotāko terminu, noteiktā laika periodā radot vairākus terminus. Laikam ejot, nozare attīstās un valoda attīrās, tādējādi atstājot atbilstošāko variantu. Šajā konkrētajā gadījumā

² Reizēm latviešu valodā atveidotajos terminos tiek lietota noteiktā galotne, reizēm nenoteiktā galotne.

atbilstošākais termins ir *pašvadīta mācīšanās*, kas tiek aktīvi lietots arī jaunajā „Kompetenču pieejā mācību saturā” Skola2030.

4. Reizēm vērojama termina latviešu valodā dažāda atveide angļu valodā, lietojot gan jēdzienus *izglītība*, gan *mācīšanās*. Piemēram, termins *pieaugušo izglītība* tiek atveidots gan kā ‘Adult education’ (PTSV, 2000), gan kā ‘Adult learning’ (LZA TK, 2010), lai gan latviešu valodā pastāv divi termini – *pieaugušo izglītība* un *pieaugušo mācīšanās*, taču tie nav sinonīmi, katrs no tiem ietver savas nozīmes niansas.

Angļu valodas termins *Prior learning* latviešu valodā tiek atveidots gan kā ‘iepriekšējā mācīšanās’ (TEKI, 2016), gan kā ‘iepriekšējā izglītība’ (Akadēmiskās informācijas centrs, 2014).

Vajadzētu pievērst uzmanību arī terminam *Lifewide learning*, kas latviešu valodā tiek atveidots gan kā ‘plaštvēruma izglītība’ (LZA TK, 2010), gan kā ‘plaštvēruma mācīšanās’ (TEKI, 2016). Šeit vēl varētu diskutēt par termina izvēli latviešu valodā, proti, *mūžplaša mācīšanās* vai *plaštvēruma mācīšanās*.

Angļu valodā ir sastopami divi termini – *Distance education* un *Distance learning*, kas, kā jau tika minēts literatūras apskatā, ļoti bieži tiek lietoti kā sinonīmi, savukārt latviešu valodā tam ir ekvivalents ‘tālmācība’. Atveidojot terminu *tālmācība* angļu valodā, reizēm tiek lietots termins ‘distance education’, savukārt reizēm ‘distance learning’ (PTSV, 2020; LZA TK, 2010; Jansone-Ratinika et al., 2020; Jansone-Ratinika & Strods, 2021/2022).

Var secināt, ka biežākas terminu atveides nekonsekvences ir vērojamas tieši ar jēdzienu *mācīšanās*. Var pieņemt, ka šī nekonsekvence veidojusies vēsturiski un saistās ar vēlmi akcentēt indivīda subjektīvo pozīciju. Iekļaujoties Eiropas izglītības kopējā telpā, akceptējot demokrātiskas attiecības un skolēncentrētu pieeju, īpaši tika akcentēta indivīda subjekta pozīcija, kas rada arī atspoguļojumu terminu atveidē. Taču, mainoties kultūrsociālajai situācijai, mainās izpratnes un vajadzības un līdz ar to arī šo vajadzību izteikšana un terminu atveide. Būtiski ir pārskatīt terminoloģijas lietošanas atbilstību mūsdienu kontekstam, izvairoties no nepareizas nozīmes terminu veidošanā un lietošanā, piemēram, *formālā mācīšanās*, *neformālā mācīšanās*, *ikdienas mācīšanās*, *asinhronā mācīšanās*, *attālināta mācīšanās* u. c. Angļu valodas terminu tulkojumos latviešu valodā, piemēram, *Distance learning*, *Open learning*, *Synchronous learning*, *Asynchronous learning* būtu jāizvairās no to lietošanas savienojumā ar jēdzienu *mācīšanās*.

Būtiski ir vērst uzmanību arī uz bagātīgo latviešu valodas vārdu krājumu, kas piedāvā jēdzienu *mācības*, kam nav tieša ekvivalenta angļu valodā. Tādējādi mēs bagātinām savu terminoloģiju, sniedzam precīzāku nozīmes skaidrojumu, piemēram, *personalizētas mācības*, *tālmācība*.

Diskusija *Discussion*

Izglītības terminu tulkojuma problemātika ir tikai viens no jautājumiem, kam būtu jāpievērš uzmanība. Tikpat svarīgi ir pievērst uzmanību saturiskajam aspektam, proti, vai termini vārdu savienojumos ar jēdzieniem *izglītība*, *mācīšanās* un *mācības* patiešām atklāj termina patieso būtību. Tāpat vajadzētu pievērst uzmanību, vai konkrētais termins tiek pareizi izprasts, lai neveidotos neatbilstīgi sinonīmi, piemēram, termina *tālmācība* jaukšana ar terminiem *attālinātas mācības* un *tīmekļa bagātināta mācīšanās*, uz ko norāda arī atsevišķi pētnieki (Jansone-Ratinika & Strods, 2021/2022).

Uzmanība būtu pievēršama arī terminiem *kompetence / kompetences* un *prasme / prasmes* lietojumam, piemēram, *digitālā kompetence* vai *digitālās kompetences*, kas ir ļoti plaši lietots mūsdienu izglītībā.

Vajadzētu domāt arī par terminu darinājumu latviešu valodā, lai vairītos no terminiem *tenūra*, *tenūrprofesors*, *koučings*, *indukcijas gads* u. c. ieviešanas latviešu valodā, kas kā termini neatklāj to saturisko būtību. Tā, piemēram, projekta pētnieki *koučinga* vietā piedāvā terminu *spējraise*.

Vajadzētu vairīties no citu jomu, piemēram, biznesa jomas terminoloģijas pārneses izglītībā, saucot studentu par klientu un runāt par pakalpojumiem un pakalpojumu groziem attiecībā uz skolu, piemēram, lietojot vārdu virknējumus *skolas kopējais pakalpojumu piedāvājumu grozs*, *mācību priekšmetu grozi*, *izglītības izvēļu grozi*.

Kopsavilkums *Summary*

The article “Translation Inconsistencies of Educational Terms” by I. Laizane, I. Mikelsons and T. Koke is part of the project “Establishment of educational quality monitoring system” research “Online dictionary of educational terms”, the aim of which is to update definitions of educational terms in Latvian with equivalent terms in English, German, French and Russian in order to ensure qualitative use of educational terms and promote common understanding of the parties involved, including teachers, students, parents, researchers, politicians and society at large. The concepts of education and learning are used as a basis for tremendous amount of terms, but their representation in Latvian is not always logical enough and accurate. Inconsistency in terminology at all levels of education affects not only the mutual communication of the above-mentioned parties, but also acquisition and dissemination of new knowledge.

The authors of the article by means of extended literature review draw attention to the most common translation inconsistencies that arise in the rendering of word combinations with the concepts education and learning from English into Latvian and vice versa and open discussion about the issue. The novelty and topicality of the article is related to the need to highlight the transformation of the understanding of concepts in connection with the modernization and changes in the field of education. For instance, in the 1990ies in school practice it was an urgent need to strengthen the role of students in participation in educational process, therefore the concept of learning was intensively and widely introduced. Nowadays, equal cooperation between students and teachers is widely accepted practice, thus, in the context of Latvian language, it is more relevant to use “learning” emphasizing individual’s cognitive behaviour. The study was implemented as an interdisciplinary research analysing Latvia’s education policy documents, dissertations, monographs, encyclopaedias, dictionaries and glossaries using induction, deduction and comparison methods. The research findings allow to emphasize the following major translation inconsistencies: superficiality in distinguishing the substantive meaning of the concepts “education” and “learning”, incorporation of the substantive meaning of two terms into one term, direct adoption of Anglicisms into Latvian, lack of equivalents in Latvian language, use of several similar concepts to render one English term into Latvian that embarrasses the perception of the terms’ meaning.

The research findings give solid evidence that the precise use of educational terminology strengthens the research capacity, promotes understanding and cooperation both on national and international levels.

Pateicības ***Acknowledgements***

Publikācija izstrādāta ESF projekta Nr. [8.3.6.2/17/I/001](#) „Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas izveide un īstenošana” 3.2. darbības „Īstenoti pētījumu programmas izglītībā komponentpētījumi” pētījumā *Izglītības terminu skaidrojošā tiešsaistes vārdnīca* (līguma Nr. 23-12.6/21/3).

Literatūras saraksts ***Bibliography***

- Anohina, A. (2005). Analysis of the terminology used in the field of virtual learning. *Educational Technology & Society*, 8(3), 91-102.
- Ābolta, L. (2014). *7-gadīgo bērnu sociālā adaptēšanās skolā 1. klasē*. Promocijas darbs. Latvijas Universitāte.

- Boge, I. (2012). *Valodu politikas īstenošanas vadība Latvijas valsts augstskolās*. Promocijas darbs. Latvijas Universitāte.
- Broks, A., Buligina, I., Koķe, T., Špona, A., Šūmane, M., & Upmane, M. (1998). *Izglītības terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: Latvijas Pašvaldību mācību centrs.
- CCED. (1995). *Cobuild Collins English Dictionary*. New York: Harper Collins Publishers.
- CD. (n.y.). *Cambridge dictionary*. Retrieved from: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/>
- Akadēmiskās informācijas centrs. (2014). *Qualifications at level 5: progressing in a career or to higher education*. 5.līmeņa kvalifikācijas: izaugsme karjerā vai ceļā uz augstāko izglītību. Darba Dokuments Nr. 23.
- Gulbe, A. (2010). *Olimpiskās izglītības inovatīvs apguves modelis sporta pedagogu profesionālās kompetences pilnveidei*. Promocijas darbs. Latvijas Sporta pedagogijas akadēmija.
- Illeris, K. (2007). *How We Learn: An Introduction to Learning and Non-Learning in School and Beyond*. London: Routledge.
- Jansone Ratinika, N., Strods, R., Brants, M., Koķe, T., Grigoroviča, E., Blese, I., Smirnova, D., & Sabeļņikovs, O. (2020). Akadēmiskā personāla pedagogiski digitālās kompetences pašvērtējums un pilnveides piedāvājums (5.pielikums). VPP “Dzīve ar COVID-19: Novērtējums par koronavīrusa izraisītās krīzes pārvarēšanu Latvijā un priekšlikumi sabiedrības noturībai nākotnē”. Rīga.
- Jansone-Ratinika, N., & Strods, R. (2021/2022). Attālinātā mācīšanās un mācīšana Latvijas augstskolās SARS-COV-2 (Covid-19) atspulgā jeb kā augstākā izglītība pielāgojas nezināmajam. *Akadēmiskā Dzīve* Nr.57., 86.-96.DOI: <https://doi.org/10.22364/adz.57>
- Jarvis, P. (2010). *Adult Education and Lifelong Learning*. Theory and Practice. 4th edition. Routledge.
- Katane, I., Katans, E., & Vavere, G. (2012). Distance education in historical aspect. *Society. Integration. Education*. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, May 25th-26th, 2012. 309-318. DOI: <http://doi.org/10.17770/sie2012vol1.51>
- Kočote, I., & Smirnova, T. (2016). Aspects of military-related text translation from English into Latvian. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 231, 107-113.
- Kuchynska, I., Bobkovych K., Davydova, N., Polishchuk, S., Shumeiko, O., & Prysiaczaiuk, I. (2022). Distance education as an alternative form of learning in a pandemic condition. *Society. Integration. Education*. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, May 27th, 2022. 157-167. DOI: <http://doi.org/10.17770/sie2022vol1.6863>
- Lanka, A. (2004). *Mācīšanās metodika*. Lekciju kurss Arodpedagoģijas elementi. 13. laidiens. Rīga: RTU izdevniecība.
- LR Saeima. (1998). *Izglītības likums*. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/50759-izglitibas-likums>
- Lūkins, K. (2020). *Topošo jurniecības speciālistu pašvērtēšanas un vērtēšanas modeļa izveide studijās*. Promocijas darbs. Latvijas Universitāte.
- LZA TK. (2010). *Par „Eiropas Pieaugušo izglītības glosārija” terminiem*. Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas lēmums Nr.88. Pieejams: <https://termini.gov.lv/komisija/lemums-nr-88-par-eiropas-pieauguso-izglitibas-glosarija-terminiem>
- Maslo, E. (2003). *Mācīšanās spēju pilnveide*. Rīga: RaKa.
- MD. (n.y.) *Macmillan Dictionary*. Pieejams: <https://www.macmillandictionary.com/>
- Nair, P., & Thian, L. B. (2020). Developing Fluid and Organic Curricula: Key Principles and Lessons to Prepare Future-Ready Graduates. In P. Kumar, M. Keppell, & C. Lim (Ed.),

Preparing 21st Century Teachers for TeachLess, Learn More (TLLM) Pedagogies (pp. 67-81). IGI Global.

- Nord, C. (2005). *Text Analysis in Translation*. Amsterdam, New York: Rodopi.
- OD. (n.y.). *Oxford Dictionary*. Retrieved from: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/education?q=education>
- PEDSL. (1996). *Password English Dictionary for Speaker of Latvian*. Angļu-latviešu vārdnīca, Rīga: Zvaigzne ABC.
- PricewaterhouseCoopers. (2020). *Augstākās izglītības digitalizācijas jēdzieni*. Augstākās izglītības iestāžu digitalizācijas izvērtējums Latvijā. PricewaterhouseCoopers un Rīgas Tehniskās universitātes veiktais pētījums. 1. nodevuma 7. pielikums.
- PTSV. (2000). *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Sastādījis autoru kolektīvs Valentīnas Skujiņas vadībā. Rīga: Zvaigzne ABC.
- Richards, J. C., & Schmidt, R. (2010). *Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics*. Fourth edition. London: Pearson Education.
- RIEE. (2008). *The Routledge International Encyclopedia of Education*. Edited by Gary McCulloch and David Crook. London: Routledge.
- Ročāne, M. (2019). *Skolēnu pašvadītas mācīšanās veicināšana debašu procesā*. Promocijas darbs. Liepājas Universitāte.
- Shin, N., Norris, C., & Soloway, E. (2011). Mobile Gaming Environment: Learning and Motivational Effects. In P. Felicia (Ed.), *Handbook of Research on Improving Learning and Motivation through Educational Games: Multidisciplinary Approaches* (pp. 467-481). IGI Global.
- Șimon, S., Stoian, C. E., Dejica-Carțiș, A. & Kriston, A. (2021). The Use of Anglicisms in the Field of Education: A Comparative Analysis of Romanian, German, and French. *SAGE Open*. October-December 2021, 1-8.
- Strods, G. (2012). *Studentu pašnoteikšanās veicināšana kooperatīvās mācīšanās procesā augstskolā*. Promocijas darbs. Latvijas Universitāte.
- TED. (2000). *The Times English Dictionary*. New York: Harper Collins Publishers.
- TEKI. (2016). *Terminoloģija Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras un Latvijas kvalifikācijas ietvarstruktūras kontekstā: pētījuma ziņojums*. Pētījumu veica Akadēmiskās informācijas centrs. Rīga: Akadēmiskās informācijas centrs.
- Tenon, S., & Epler, P. (2020). *Personalized Learning*. IGI Global. <http://doi:10.4018/978-1-7998-4237-8.ch001>
- Vedins, I. (2011). *Mācīšanas māksla*. Rīga: Avots.
- Žogla, I. (2001). *Didaktikas teorētiskie pamati*. Rīga: Raka.
- WD. (n.y.). *Merriam-Webster dictionary*. Retrieved from: <https://www.merriam-webster.com/thesaurus/education>